

Hayatın Ölçüsü İnsandır

Süryani kültüründe insan, tek başına tamamlanan bir varlık değildir. İnsan, ilişki içinde olgunlaşır. Başkasına uzanan her pozitif dokunuş, yüreğinde taşıdığı ilahî suretin görünür hâlidir. Bu yüzden başkasına yönelen her iyi davranış, yalnız muhatabına değil; insanın kendi ruhuna da güç verir.

Mesih, ahlâkı uzun yasalarla değil; insanın vicdanına emanet edilen tek bir cümleyle kurar: **“İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın.”** (Luka 6: 31; Matta 7:12)

Bu söz, insanı başkalarını düzeltmeye değil; önce kendini tartmaya çağırır. Çünkü başkasına yönelen her davranış, aslında kim olduğumuzu açığa çıkarır. Kendimiz için istemediğimizi başkası için de istememek, insan olmanın en yalın ama aynı zamanda en ağır sorumluluğudur.

Mesih’in bu çağrısı, insanı başkasına karşı temkinli olmaya değil; başkası için sorumluluk almaya yöneltir. Ahlâk, böylece bir korunma refleksi olmaktan çıkar; yaşanan bir bilinç hâline dönüşür. İnsan, başkasına nasıl davrandığıyla, kendine nasıl bir dünya arzuladığını da ifşa eder.

Bu ilke, insanı yalnızca kötülükten sakınmaya çağırmaz; onu bilinçli iyiliğe yöneltir. **“Zarar vermemek”** ahlâkın alt eşiğidir; ancak Süryani kültüründe ahlâk bu eşiğin çok ötesinde başlar. İnsandan beklenen, edilgen bir masumiyet değil; aktif bir sorumluluktur. İyilik, bir tercih olmaktan çıkar; insanın yönünü belirleyen temel bir hâl olur.

Aziz Mor Efrem’in (306–373) dilinde sevgi, insanın varoluşunu dışa doğru açan ilahî bir hareket gibidir. Sevgi, içte yaşanan bir duyguya indirgenmez; eyleme dönüşmediğinde eksik kalır. Bu nedenle insan, başkasına nasıl davrandığıyla yalnızca ahlâkını değil, içinde taşıdığı ilahî suretin ne kadar diri olduğunu da ifşa eder. Bu yüzden ahlâk, yalnızca sınır çizen bir yasa değil; insanı kendini aşmaya davet eden bir yol olur. Kendisi için istediğini başkası için de istemek, insanın içindeki ilahî kıvılcımı canlı tutma sorumluluğudur. Ve bu sorumluluk, insan olmanın en sessiz ama en ağır çağrısıdır.

Bu çağrı, insanı savunmada tutmaz; onu yürümeye davet eder. **“Kötülük yapmadım”** demek yeterli değildir. Asıl soru şudur: **İyilik için ne yaptın?** Zira Süryani kültürü, insanın Tanrı’ya benzerliğini pasif bir masumlukta değil; merhametin ve adaletin ete kemiğe bürünmesinde görür. İlahî suret, korunarak değil; paylaşılarak canlı kalır. Bu bağlamda Mesih’in sözü, büyük idealler kurmaz; küçük ama ağır bir yük bırakır: **Kendimiz için istediğimiz dünyayı, başkası için de inşa etme sorumluluğu. Ahlâk, tam da burada başlar.**

Dolayısıyla bu söz, bir kuraldan çok ruhun terbiyesi olarak okunur. Ahlâk, dıştan dayatılan bir düzen değil; kalpte kurulan bir dengedir. İnsan yalnızca birey değil, ilişkisel bir varlıktır. Bu yüzden Mesih'in çağrısı, dünyayı düzeltmeye değil; önce insanın iç düzenini kurmaya yöneliktir. Terazi başkasında değil; insanın kendi yüreğindedir.

İnsan çoğu zaman kendine karşı hassas, başkasına karşı hoyrattır. Kendisi incindiğinde adalet ister; başkası incindiğinde susmayı seçer. Kendi beklentisini hak sayar, başkasınınkini yük görür. Oysa Süryani bilgeliği, insanın kalbini bir **mizan** gibi düşünür. Bu denge bozulduğunda yalnız ilişkiler değil; insanın Tanrı'yla kurduğu bağ da zedelenir.

Bu nedenle Süryani kültürü, yalnızca kötülükten kaçınmayı yeterli görmez; bilinçli iyiliği zorunlu kılar. Çünkü bu kültürde sevgi, pasif bir duygu değil; eyleme dönüşen bir hâldir. İnsan, başkasına nasıl davrandığıyla, yüreğinde taşıdığı ilahî suretin ne kadar canlı olduğunu gösterir.

Aynı ilke, daha sade bir ifadeyle şöyle yankılanır: **Kendimiz için istemediğimizi başkası için de istememeliyiz.**

Bu söz, ahlâkın en yalın ama en ağır ölçüsünü koyar. İnsan, kendisi için kabul edemediği bir davranışı başkasına reva görüyorsa, adaleti ilkeye göre değil; duruma göre tartıyor demektir. Oysa erdem, şartlara göre değişmeyen bir iç dengeyi koruyabilme cesaretidir; teraziyi kim olduğuna bakmaksızın herkes için aynı noktada tutabilmektir.

Tutarsız çifte ölçü, önce ilişkileri yorar, ardından vicdanı aşındırır. Vicdan, insanın içindeki sessiz tanıktır; tutarsızlığa uzun süre dayanamaz. İçte başlayan bu çatlak, zamanla insanın kendisiyle ve Tanrı'yla kurduğu bağı zedeler. Bu zedelenmenin derinleştirdiği anlamsızlığı onarmak için söz, insanı empatiye çağırır; fakat yüzeysel bir yer değiştirmeye değil. Karşındakinin kalbine, kendi kalbinin kırılganlığıyla bakabilmeyi öğretir. Bizi yaralayan bir söz, başkasını da yaralar. Bizi rahatsız eden bir haksızlık, başkası için de ağırdır. İnsan olmak, bu ortak kırılganlığı fark edebilecek bir olgunluğa erişmektir.

Toplumsal huzur, çoğu zaman büyük ve karmaşık kurallarla değil; bu küçük ama derin ilkeyle korunur. İnsanlar birbirine bu ölçüyle yaklaştığında zulüm kolayca yayılmaz, adaletsizlik sıradanlaşmaz. Herkes kendisi için istemediğini başkasına da reva görmediğinde, huzur ve güven kendiliğinden filizlenir.

Yusuf Beğtaş